негативного впливу на якість інтелігенції. Україна для успішного входження в ЄС мусить зміцнювати устої єдиної державної української мови, наповнити національним змістом і характером освіту і гуманітарні науки, позбутися православної церкви російського патріархату – структури ФСБ Росії. Наше прагнення до свободи й боротьбу з імперією Зла – Росією мають надихати ідеї Пророка Тараса Шевченка, його любов до України і ненависть до московитів, а також героїчна боротьба українців з окупантами під гаслом «Геть від Москви !», що нині набирає силу у нашому суспільстві і Світі.

УДК 327(100)

Оксана ЧЕРЕВКО
(м. Київ)

На кону – майбутнє Світу

Не буду приховувати, що оптимістична назва конференції викликала в мене певний подив, але й наштовхнула на думку про те, що, мабуть, понад усе хотілося б побачити післявоєнний світ не просто іншим, а значно кращим, насамперед гуманнішим, у якому не буде рф, а, отже, не буде зла, насилля, агресії. Але всі спроби спрогнозувати, як зміниться людина, її погляди, цінності, стали для мене другорядними після 2 квітня 2022 р., коли ЗСУ звільнили Київську область і всьому світу відкрилися нелюдські злочини рашистів на українських землях.

Це стало точкою неповернення. Тепер уже для мене не має жодного значення, як агресор, його потенційні союзники, що пояснюють своє лояльне ставлення до рф захистом національних, насамперед енергетичних інтересів, та мовчазні спостерігачі, якими є, як на мене, лідери країн, міжнародних організацій, які обмежуються висловленням свого «глибокого суму» та співчуття з приводу трагедії в Бучі, Ірпені, Гостомелі Бородянці…, виправдовуватимуть ці злочини проти людства. Страшно собі навіть уявити, які картини рашистських звірств будуть викриті в Мелітополі, Бердянську, Херсоні, Каховці та інших містах і селах, що досі залишаються під окупацією.

Прогнозування подальшого розвитку подій – невдячна справа, тому залишимо її для військових експертів, політиків, політологів. Історикам належить чітко фіксувати все те, що відбувається сьогодні в Україні та світі, не випускаючи з поля зору жодної події, жодного епізоду, жодної міжнародної реакції на гуманітарну катастрофу в Україні. Сьогодні немає ніяких сумнівів у тому, що агресор здійснює проти українського народу спланована політику геноциду. На жаль, частина державних лідерів не дають собі звіт у тому, що їхнє невизнання цього беззаперечного факту тим самим спричиняє нові жертви серед українського населення щодня, щогодини, щохвилини. Рано чи пізно вони змушені будуть визнати ці злочини, але чи пробачить людство нерішучість та зволікання? Жодним чином ні! Тому прогресивна світова, європейська та українська історична спільнота має об’єднати свої зусилля задля того, щоб створити літопис,

у якому погодинно відтворити історію злочинів рф у кожному місті, селі й селищі, оскільки це справа честі кожного свідомого українця й насамперед історика.

На окрему увагу заслуговують свідчення людей, які бачили злодіяння на власні очі або постраждали від рук кривавого агресора. Мін'юстом України створений спеціальний портал, на якому фіксуються злочини рф для їх майбутнього розгляду міжнародним кримінальним судом у Гаазі. До слова, студенти історико-філософського факультету НПУ імені М. П. Драгоманова долучилися до цієї надважливої справи.

Варто зазначити, що відомі британські політики Борис Джонсон, Джон Камерон та Гордон Браун виступили з ініціативою проведення нового Нюрнберзького процесу, що має здійснити детальний розгляд усіх злочинів рф на території України відповідно до норм міжнародного права. Сподіваюся, що він відбудеться й дасть гідну оцінку цим звірствам, які отримають кваліфікацію геноциду українського народу, проти чого на сьогодні на жаль виступають деякі впливові світові лідери, схиляючись до визнання їх як воєнних злочинів. Навмисно уникаю переліку прізвищ цих осіб, оскільки сподіваюся, що бачення європейських та світових державних діячів найближчим часом має еволюціонувати й перекрити власні інтереси та перестороги. Але ж відлік іде на години, хвилини, протягом яких гинуть українські діти, цивільні та вояки ЗСУ й тероборони.

Тому якнайшвидше має прийти усвідомлення того, що гуманітарна катастрофа загрожує не лише Україні – досить швидко вона може перерости в потенційну загрозу для всього людства! Сьогодні це реалії часу, які потребують нагального вирішення, консолідації спільних зусиль прогресивної частини людства, і часу для зволікання у світових та європейських лідерів немає.

Щоденно українці відчувають народну підтримку практично усього світу. Але, на жаль, цього замало для того, щоб спонукати їхніх керманичів до негайного надання Україні наступальних видів озброєння, оскільки саме вони багато в чому мають вирішити подальший хід подій і прискорити нашу перемогу, яка неминуче стане закономірною перемогою демократії над тоталітаризмом.

На своїх лекціях із всесвітньої історії XX століття я завжди наголошувала на тому, що одним із парадоксальних наслідків Другої світової війни став той факт, що на тлі беззастережної капітуляції нацистської Німеччини, фашистської Італії та мілітаристської Японії і як наслідок всеосяжної демократизації світу, одним із головних переможців виступав Радянський Союз, який залишався за своєю сутністю одним із різновидів того самого тоталітарного режиму. На думку спадають слова відомого американського політичного діяча Збігнєва Бжезинського про те, що внаслідок Ялтинської конференції (лютий 1945 р.), яка мала вирішити проблему повоєнного переоблаштування світу, частина Європи перейшла під політичне домінування Сталіна, СРСР поширив свій вплив у самому центрі Європи. На його думку, це стало самообманом, історичною амнезією. Тоді мало хто уявляв, що феномен тоталітаризму не обмежиться нацизмом, а з повним правом зможе поширитися й на комунізм. За цей зумисний самообман Заходу,

його панівні тогочасні настрої – якнайшвидше досягти перемоги над агресором, навіть у союзі із дияволом – народи заплатили дорогу ціну.

Переконана, що якби З. Бжезинський дожив до сьогоднішніх подій, його оцінки були б не менш жорсткими та реалістичними. На жаль, диявол, тепер уже в особі путіна, реалізує свою агресивну політику як невід'ємну складову будь-якого різновиду тоталітарного режиму. І, як засвідчує історичний досвід, перемогти його здатний тільки єдиний фронт, консолідовані зусилля всієї прогресивної частини людства, без жодних загравань, поступок і зволікань щодо агресора. І цього разу спільна перемога має бути остаточною.

Але парадоксальність ситуації полягає ще й у тому, що війна за майбутнє людства відбувається на тлі XXI століття, часу, коли глобальний світ неухильно реалізує свою основну гуманістичну мету: в умовах нового інформаційного суспільства забезпечити кожній людині гідний матеріальний та духовний рівень життя, максимальну реалізацію інтелектуальних можливостей кожної особистості. А в цей час у самому центрі Європи цілий народ бореться просто за право на життя.

Насамкінець дозволю все ж таки висловитися щодо однієї, на мою думку, невід'ємної складової повоєнного світоустрою – створення якісно нової системи колективної безпеки. ООН укотре продемонструвала свою вкрай низьку спроможність конструктивно вплинути на реального агресора, який, починаючи з 2014 року, а особливо кричуще з 24 лютого 2022 року, нищить український народ, стирає з лиця Землі його міста й села. У кращому разі ця універсальна міжнародна організація потребує кардинального реформування, у гіршому – розпуску й створення нової, більш дієвої міжнародної структури, здатної реально й ефективно впливати на світ, захищати його від будь-яких глобальних загроз. Оскільки на кону сьогодні гостро стоїть проблема збереження людства, сподіваюся, що такий проєкт буде незабаром реалізовано.

УДК 355.01:316.4(470+571:477) ***Віталій САХАНЧУК, Людмила ХОЙНАЦЬКА***
(м. Київ)

Соціальні наслідки агресії Росії проти України та шляхи їх подолання

Від початку російської агресії проти України задокументовані численні випадки руйнувань соціальної інфраструктури, вбивства мирних жителів і мародерства. Станом на 15 березня 2022 року в Україні знищено 3500 житлових і комунальних об'єктів. Спочатку вторгнення російські війська пошкодили в Києві 183 житлові будинки, 20 приватних садиб, 45 шкіл і 26 дитячих садків. Знищено 90% житлової та соціальної інфраструктури в Маріуполі. На велику руїну обернулось м. Бородянка, де, за оцінками експертів, масштаби людських жертв